

*Панібудьласка Андрій Володимирович, кандидат історичних наук,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

**ВІЙСЬКОВА РЕФОРМА І ОСВІТА. МОЖЛИВІ ПЕРСПЕКТИВИ
ДЛЯ ЦИВІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Події на півдні та сході України порушили у суспільстві питання докорінної переоцінки поглядів на ефективність узятим на початку століття політичного курсу з розбудови національного війська, коли головними пріоритетом у проведенні реформ Збройних Сил України вважалося створення малочисельної, професійної, мобільної армії у складі Передових сил оборони, Основних сил оборони та Стратегічних резервів (вимоги Державних програм розвитку Збройних Сил України на період до 2005 року та у 2006-2011 роках, «Біла книга»). На наш погляд, слід вважати такий підхід до розбудови війська помилковим. А ще більшою помилкою стала б реалізація авантюрного рішення про доведення загальної чисельності Збройних Сил України до 80 000 осіб.

Захоплення політичного керівництва України ідеєю позаблокового статусу держави і гарантіями територіальної недоторканості, отриманими в процесі схиляння до відмови від ядерної зброї, призвело до критичних помилок в сфері оборонної політики. Все це призвело до критичного падіння боєздатності Збройних сил. Відсутність необхідного рівня економічного забезпечення війська, спонукало військове керівництво ЗСУ до безвідповідальних практичних кроків. Процес скорочення Збройних сил супроводжувався згортанням системи підготовки кадрів усіх рівнів – було ліквідовано більшість існуючих військових навчальних закладів. Але основний удар було нанесено по системі підготовки кадрів офіцерів запасу на базі цивільних військових навчальних закладів. Військові кафедри були ліквідовані, а ті, що залишились, перетворились на комерційні проекти для заробляння готівки. Підготовка на цих кафедрах велась, почасти, за парадоксальними військово-обліковими спеціальностями, наприклад, «Військовий політолог», і ставила за мету не якісну підготовку офіцерів резерву, а надання легальної можливості уникнути призову на військову службу. Постійні популістичні та корисливі втручання представників політичної еліти в функціонування оборонного відомства спонукали керівництво ЗСУ до безвідповідальних практичних кроків, а подекуди до прямого криміналу. Але найпотужнішого удару по боєздатності Збройних Сил було завдано практикою призначення на посаду міністра оборони громадян Росії, започаткованою В. Януковичем.

Бойові зіткнення з регулярними військами Російської Федерації та підтримуваними ними різними незаконними збройними формуваннями на територіях Донецької та Луганської областей показали на невідкладну потребу масштабного реформування Збройних Сил України. Військову реформу очолила Рада національної безпеки та оборони України, яка взяла на себе функцію стратегічного керівництва та координації зусиль причетних до цього процесу міністерств. Провідну роль в кардинальному реформуванні Збройних Сил України відіграє Міністерство оборони України, що покликане модернізувати та зміцнити Українське військо. Серед основних напрямів цієї

роботи – зміна підходів до забезпечення армії та продовження переходу на європейські стандарти та стандарти країн-членів НАТО.

Для забезпечення проведення воєнної реформи у 2015 році Міністерство оборони підготувало та затвердило Стратегію національної безпеки України, провело оборонний огляд, за підсумками якого була прийнята нова Воєнна доктрина України. Прийнято ряд стратегічно важливих документів – Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, Стратегічний оборонний бюлетень України, Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки Збройних Сил України на період до 2020 року

З числа прийнятих документів, на нашу думку, найвагомішим є Стратегічний оборонний бюлетень України - «дорожня карта» військової реформи. Особливу увагу в Стратегічному оборонному бюлетені, разом з іншими, привертає увагу «Стратегічна ціль 5. Професіоналізація сил оборони та створення необхідного військового резерву.

Професіоналізація сил оборони та створення необхідного військового резерву є необхідною умовою для формування кадрового потенціалу Збройних Сил України та інших складових сил оборони, комплектування їх підготовленим та мотивованим особовим складом, створення, утримання та розгортання стратегічного резерву Збройних Сил України.

Очікуваний результат:

- сформовано необхідний кадровий потенціал Збройних Сил та інших складових сил оборони професійно підготовленими, з високими морально-діловими якостями військовослужбовцями, здатними якісно вирішувати складні військово-професійні завдання у мирний час та особливий період;

- сили оборони укомплектовані підготовленим та мотивованим особовим складом;

- створено, утримується та готовий до розгортання стратегічний резерв Збройних Сил України, здатний здійснювати наступальні (контрнаступальні) дії, посилювати угруповання військ (сил) на загрозливих напрямках, забезпечувати ротацію військ (сил), їх поповнення та заміну на випадок втрати боєздатності.»

Наведена стратегічна ціль передбачає поглиблену професійну підготовку військовослужбовців та резервістів. Міністерство оборони активно працює в цьому напрямі. З урахуванням досвіду Антитерористичної операції у Збройних Силах України запроваджена нова комплексна система підготовки військ, наближена до стандартів НАТО. В рамках її реалізації у 2015 році проведено 650 навчань на території України та за її межами, а також 225 заходів оперативної підготовки, основним із яких було командно-штабне навчання з органами управління та військами “Рішуча відповідь – 2015”.

Триває оптимізація військової освіти. У 2015 р. до сфери управління Міністерства оборони повернуті Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації та Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова. Відновлено 7 кафедр медицини катастроф та військової медицини, створено 12 курсів перепідготовки та підвищення кваліфікації офіцерів запасу, призваних під час мобілізації, та 9 курсів підготовки осіб сержантського складу, які мають вищу освіту, для призначення на офіцерські посади.

Аналіз форм, засобів виконання і інструментів виконання «оптимізації» військової освіти спирається, переважно, на військові навчальні заклади. Саме на ті військові навчальні заклади, які були об'єктом «оптимізації» в період В.Януковича. Ясна Річ, в даних умовах їх потужності не вистачає.

При цьому програма реформування військово-освітньої сфери недостатньо використовують потужний потенціал цивільних навчальних закладів. Національні університети України мають потужний науково-педагогічний потенціал і здатні забезпечити якісну підготовку військових кадрів, переважно інженерного складу, тактичного рівня. Крім того, на їх базі, можна ефективно проводити програми перепідготовки, вдосконалення та спеціалізації військових інженерів. І, насамкінець, провідні вищі навчальні заклади здатні здійснювати підготовку резервістів відповідно до їх профілю.

Одним з таких провідних навчальних закладів, здатних долучитись до вирішення стратегічної програми підготовки, вдосконалення та спеціалізації кадрів фахових військових та резерву, є Київський національний університет будівництва і архітектури.

Безумовно, залучення цивільних навчальних закладів до військово-освітніх програм потребує зваженого підходу, з тим, щоб вони не виродились в неефективні військові кафедри недавнього минулого. Доцільною виглядає ідея створення в структурі національних університетів окремих організаційних структур (центрів, факультетів, інститутів військової підготовки) інтегрованих в структуру університету, на відміну автономних військових кафедр минулого часу. Вірогідно, є сенс залучати Вчені Ради університетів до розробки змістовної частини курсів підготовки, перепідготовки та спеціалізації.

Підготовка кадрів резерву для Збройних сил України паралельно з набуттям цивільної професії може позитивно вплинути на підготовку кадрів для військ територіальної оборони, реформа яких триває зараз.

Окремо, слід зазначити, провідні національні університети здатні запропонувати свої наукові та конструкторські розробки для вдосконалення озброєння та оснащення Збройних Сил. Національні університети України доцільно залучити до стратегічно важливої роботи в програмі реформування ЗСУ – розробка технічних стандартів та адаптація їх до стандартів НАТО. Ця проблема є вкрай актуальною, бо розробці нових технічних стандартів не приділялося належної уваги в останні роки існування СРСР і всі 25 років української незалежності. Спеціалізовані науково-дослідні структури, покликані вести цю роботу, частково ліквідовані, а частково втратили науковий потенціал. В цих умовах, на нашу думку, доцільно використати науковий потенціал провідних навчальних закладів, залучивши їх в якості провідних організацій до роботи спеціалізованих воєнно-технічних комісій. Або створити на базі профільних ВНЗ спеціалізовані військово-технічні комісії по розробці та вдосконаленню нових технічних стандартів.